

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Šoustková

Eutanázie v českém právním řádu

Bakalářská práce

Olomouc 2022

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Eutanazie v českém právním řádu* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne

.....

Kateřina Šoustková

Chtěla bych tímto poděkovat panu JUDr. Petru Osinovi, Ph.D. za odborné vedení práce, jeho připomínky, ochotu a vstřícný přístup. Dále bych chtěl poděkovat svým blízkým za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod	5
1 Vymezení pojmů	7
1.1 Eutanazie	7
1.2 Typy eutanazie	9
1.3 Aktivní eutanazie	9
1.4 Pasivní eutanázie	9
1.5 Vyžádaná eutanazie	10
1.6 Nevyžádaná eutanazie	10
1.7 Asistovaná sebevražda	11
1.8 Přímá a nepřímá eutanazie	13
2 Legislativa států povolujících eutanazii	14
2.1 Nizozemsko	14
2.2 Belgie	16
2.3 Švýcarsko	18
3 Právní úprava eutanazie v České republice	20
3.1 Ústava a Listina základních práv a svobod	20
3.2 Legislativa ČR	22
4 Legalizace – pro a proti	31
4.1 Důvody pro uzákonění	31
4.2 Důvody proti uzákonění	33
Závěr	37
Použité zdroje	39
Abstrakt	43
Klíčová slova	44
Abstract	45
Key words	46

Úvod

Eutanazii v českém právním řádu jako téma této bakalářské práce jsem si vybrala z toho důvodu, že její legalizace je stále předmětem současných diskuzí u nás i po celém světě. Tato problematika je z hlediska lékařského i právního velmi složitá. Lidé se v případě eutanazie rozdělují na dvě skupiny. První skupina zastává názor, že eutanazie je možností každého člověka zvolit si smrt. Druhá skupina naopak odporuje tomu, aby lékaři měli pravomoc nabízet a provádět smrt na lidech, a to navíc v případech, kdy si pacienti ani nemohou být vědomi toho, o čem lékaři rozhodují. Obě skupiny tak na eutanazii nahlíží z jiných úhlů pohledu, a poskytují tak důvody, pro které by eutanazie měla, či neměla být legalizována.

V první kapitole budou rozebrány základní pojmy důležité pro tuto práci. Nejdříve se budu zabývat pojmem eutanazie a v její souvislosti i s dystanazií. Dále budou vysvětleny jednotlivé druhy eutanazie: aktivní a pasivní, vyžádaná a nevyžádaná, přímá a nepřímá. V neposlední řadě se budu zabývat asistovanou sebevraždou.

Druhá kapitola se zabývá vybranými zeměmi, které již do svého právního řádu zavedly legalizaci eutanazie nebo asistované sebevraždy. Práce se bude zabývat především právní úpravou eutanazie v Belgii a Nizozemí a asistovanou sebevraždou ve Švýcarsku. Dalšími státy s legální formou eutanazie, jimiž se ale tato práce zabývat nebude, jsou Kanada, Kolumbie, Španělsko a Lucembursko. Asistovaná sebevražda je pak legální v Rakousku, Německu, Finsku, Kanadě, na Novém Zélandu, ve Španělsku, Lucembursku a v některých státech USA.

Třetí kapitola se zaměří na úpravu eutanazie v českém právním řádu. Eutanazie i asistovaná sebevražda jsou v současnosti v České republice stále nelegální. Podíváme se proto nejdříve na práva obsažená v Listině základních práv a svobod, která svým výkladem buď podporují, nebo znesnadňují přijetí zákona o eutanazii. Dále se kapitola zaměří na úpravu v trestním zákoníku, zákoně o poskytování zdravotních služeb a v občanském zákoníku. Poslední část kapitoly probere návrhy zákona, které se nějakým způsobem snažily o legalizaci eutanazie či asistované sebevraždy. Jedná se o ustanovení z návrhu trestního zákona z roku 2004 a dále o návrhy na uzákonění eutanazie z let 2008, 2016 a 2020.

Poslední kapitola se bude věnovat vybraným důvodům pro a proti legalizaci eutanazie. Mezi argumenty patřící ve prospěch legalizace můžeme zařadit autonomii člověka, právo se rozhodnout pro smrt, zachování důstojnosti, ukončení bolesti,

ekonomické důvody a mínění společnosti. Do argumentů proti pak můžeme zahrnout posvátnost života a jeho hodnotu, takzvaný kluzký svah, obavy ze zneužití a možných chyb, narušení vztahu mezi lékařem a pacientem. My v této práci rozebereme jen argumenty nejvíce používané.

V závěru práce bych chtěla zhodnotit a shrnout jednotlivá ustanovení, která přímo brání přijetí zákona o eutanazii. Jaké jsou hlavní důvody nepřijetí předešlých návrhů zákonů a co by mohlo být upraveno, aby k přijetí v budoucnu došlo. Zároveň bych chtěla posoudit, jak eutanazie či asistovaná sebevražda fungují ve vybraných zemích a zda bychom si z jejich právních úprav mohli vzít příklad.

1 Vymezení pojmů

1.1 Eutanazie

Pojem eutanazie pochází z řeckého sousloví euthanatos, přičemž „e” u znamená v překladu „dobrý” a slovo „thanatos” se dá volně přeložit jako „smrt”. Volně tedy můžeme vycházet z předpokladu, že toto sousloví znamená dobrý způsob smrti.¹ Z historického, ale také současného pohledu nelze paušálně zvolit kvalitní či dobrý způsob smrti. Pro každého jednotlivého člověka dobrý způsob smrti znamená něco jiného. Někdo chce zemřít v klidu v úzkém rodinném kruhu a ve spánku, jiný by zase nechtěl zemřít jinak než v boji, popřípadě při záchraně jiného života.²

Samotný pojem eutanazie nemá v odborné literatuře jednu konkrétní definici. Postupně se vyvinulo k tomuto pojmu vícero definic, které byly postupem času upřesňovány a definovaly více podmínek. Eutanazii nelze brát stejně v rámci celosvětového měřítka. Jedná se o velmi ožehavé a diskutované téma, a nejen odborná literatura, ale také jednotlivé světové státy v rámci své legislativy nahlízejí na eutanazii rozdílně.³

Jednoznačně se ovšem všichni výše uvedení shodují na faktu, že v případě eutanazie se jedná o kvalitní a dobrý způsob smrti. Nejednoznačnost v rámci pojetí a názoru na eutanazii a nejednotnost definic tohoto pojmu mohou být zcela jistě zapříčiněny také vícečetným dělením eutanazie, která se může dělit například na aktivní a pasivní či dobrovolnou a nedobrovolnou.⁴

Pokud se podíváme na pojem eutanazie tím nejobecnějším pohledem, můžeme ji charakterizovat jako asistovanou smrt dané osoby. Z této charakteristiky se ovšem nedozvíme veškeré další detaily, za kterých podmínek se tak děje. Z tohoto není patrné, jakým způsobem člověk, který se pro eutanazii rozhodl, skutečně eutanazii provedl, kdo mu asistoval, či zda se vůbec mohl k takovému způsobu ukončení svého života jakýmkoli způsobem vyjádřit.⁵

¹ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 84.

² LOUČKA, Martin, ŠPINKA, Štěpán, ŠPINKOVÁ, Martina. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme? 2. přeprac. vydání*. Praha: Cesta domů, 2015, s. 9.

³ KREJČÍKOVÁ, Helena. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014, s. 52.

⁴ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 61–65.

⁵ Tamtéž, s. 210.

Bližší charakteristiku eutanazie můžeme uvést jako, jednání, které usmrtí jinou osobu či zvíře, přičemž je toto nutné provést z důvodu, že takováto osoba či zvíře trpí bolestí či duševními problémy pro nevyléčitelnou chorobu, a tato praktika je provedena naprosto bezbolestně.⁶

Hlavním argumentem eutanazie či asistované sebevraždy je jednoznačně zkrácení nesnesitelného fyzického i psychického utrpení pacientů a také jejich okolí a také snaha o důstojnou smrt. Naopak odpůrci eutanazie argumentují takzvaným procesem kluzkého svahu, kdy není dopředu zřejmé, kam až v případě povolení eutanazie dojdeme v rámci podmínek. Obecně panuje strach ze zneužití v tom případě, že by byla eutanazie postupně povolena nejen trpícím a nevyléčitelným lidem, ale také senilním či vážně postiženým osobám, které ale nejsou nevyléčitelně nemocné.⁷

V současnosti chápeme eutanazii jako jednání, které záměrně a bezbolestně ukončí něčí život. Osobou, která asistuje tomuto činu či jej dokonce sama provádí, bývá většinou lékař a činí tak ve většině případů na výslovnou žádost osoby, která je usmrcena a je nevyléčitelně nemocná. Takovýto způsob skončení života není v České republice v současné době legální.⁸

Pravým opakem eutanazie pak můžeme nazvat takzvanou dystanazii. Dystanazie je jednání, které má za hlavní a nejdůležitější cíl co nejvíce oddálit okamžik smrti pacienta. Lékaři, popřípadě jiné osoby se v tomto případě snaží smrt pacienta co nejvíce zdržet přiměřenými prostředky či léčbou. Důležité je v tomto případě ovšem říct, že stejně jako v případě eutanazie hovoříme o pacientovi, který je nevyléčitelně nemocný a smrt u něj dříve či později stejně nastane. Dystanazie je z tohoto důvodu mnohdy považována za nemorální a nehumánní proces, jelikož tímto trpí jak pacient, tak i jeho rodina či okolí. Vzhledem k neustálému progresu medicíny je v dnešní době zachráněno více osob, než by tomu bylo dříve, ovšem i přesto jsou situace, kdy pacientovi není pomoci. Dystanazií je sice jeho život prodloužen, ovšem často na úkor jeho kvality a současně zde nastupuje obrovské sociální, emocionální a ekonomické břemeno pro zdravotnický systém či okolí pacienta.⁹ Právě v souvislosti s dystanazií

⁶ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 184.

⁷ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada, 2005, s. 39.

⁸ LOUČKA, Martin, ŠPINKA, Štěpán, ŠPINKOVÁ, Martina. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?* 2. přeprac. vydání. Praha: Cesta domů, 2015, s. 12.

⁹ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 37–38.

může být pohled společnosti na eutanazii rozdílný – oproti tomu, kdy by se tento stav v souvislosti s dystanazií neposuzoval.

1.2 Typy eutanazie

Eutanazii nelze chápat pouze jako ukončení života pacienta, což je provedeno aktivním působením lékaře na výslovnou pacientovu žádost. V tomto případě by se jednalo o takzvanou dobrovolnou aktivní eutanazii, ovšem eutanazie se dělí na vícero typů, přičemž nejdůležitějším faktorem dělení je projevená vůle pacienta či aktivní a pasivní jednání asistenta či lékaře. Pro správné pochopení různých typů eutanazie je zapotřebí si vysvětlit, co vlastně znamená pojem přirozené smrti. V praxi se v tomto případě jedná o smrt člověka, která není jakýmkoli způsobem upravována jinou osobou. Přirozená smrt není jakýmkoli způsobem urychlována, přičemž se může jednat o eutanazii, popřípadě vraždu či zabití, ani není nikterak zpomalována a oddalována. V praxi se jedná o pojem dystanazie. Přirozená smrt se vyznačuje tím, že není nikterak možné okamžik smrti předpovědět.¹⁰

1.3 Aktivní eutanazie

Prvním typem eutanazie je takzvaná aktivní eutanazie. Specifický je především tím, že určitá osoba je usmrcena aktivním jednáním jiné osoby. Jednání je činěno především proto, aby bylo usmrcované osobě uleveno od jejího fyzického či psychického trápení a osoba je nevléčitelně nemocná. V České republice je takovéto jednání momentálně chápáno jako trestný čin vraždy. K ideálnímu pochopení aktivní eutanazie je nutné ji vysvětlit v souladu s takzvanou dobrovolnou aktivní eutanazií neboli také vyžádanou eutanazií, která se vyznačuje aktivní svobodnou vůlí pacienta.¹¹

1.4 Pasivní eutanázie

Pasivní eutanazie je v dnešní době v praxi již téměř neznatelná, jelikož se její charakteristika přesunula pouze do oblasti teorie a odborné literatury. Původně byl tento typ eutanazie založen na tom, že osoba, která měla a mohla zachránit něčí život,

¹⁰ PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK, Petr. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Grada, 2012, s. 188.

¹¹ STOLÍNOVÁ, Jitka, MACH, Jan. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010, s. 255.

nic nekonala. Obecně se jedná o případy, kdy se člověk de facto nechá bez jakékoli pomoci či započetí lékařského postupu k záchraně života zemřít. Do takového souboru nečinností můžeme zařadit například nezahájení resuscitace, redukci zdravotní terapie či přechod na paliativní péči, i když to prozatím není nutné.¹²

Pasivní eutanazie byla do odborné literatury a společenského povědomí zahrnuta ve druhé polovině minulého století spolu s aktivní eutanazií. Aktivní eutanazie byla v té době naprosto nepřijatelná, naopak pasivní eutanazie byla chápána tak, že ji je možné v určitých situacích využít. Eutanazie ovšem postupem času byla chápána právě jako dobrovolný akt pacienta a určité aktivní jednání jeho asistenta. Za eutanazii tedy v dnešní době již prakticky nelze chápat jakékoli nezahájení resuscitace či ukončení léčby. Pasivní eutanazie tedy pravou eutanazií není a prakticky nikdy nebyla.¹³

1.5 Vyžádaná eutanazie

Vyžádanou eutanazii můžeme jinak nazvat také aktivní a dobrovolnou formou eutanazie. Tento typ eutanazie lze dát do přímé souvislosti s již zmíněnou aktivní eutanazií.¹⁴ Základním předpokladem provedení tohoto typu eutanazie je svobodný a dobrovolný souhlas pacienta, který vysloví své přání, aby jeho život byl ukončen prostřednictvím lékaře. Jeho dobrovolný souhlas musí být uveden a ověřen vícekrát – z důvodu ověření pravosti a svobody vůle pacienta. Vícenásobný souhlas je důležitý také z toho pohledu, aby bylo najisto potvrzeno, že si pacient svůj názor nerozmyslel. Každá země, která povoluje eutanazii provádět na svém území, má stanoveny podmínky, za kterých bude souhlas pacienta akceptován. Těmito podmínkami může být například psychické a fyzické zdraví pacienta či lékařská kvalifikace lékaře, který by měl eutanazii provést.¹⁵

1.6 Nevyžádaná eutanazie

Tento typ eutanazie se v některých odborných zdrojích nazývá také eutanazií nedobrovolnou, a to především z toho důvodu, že je vykonána pacientovi, který o ni nikterak nežádal a nedal k ní souhlas. Souhlas nebylo možné udělit zejména pro

¹² KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 87.

¹³ Tamtéž, s. 219.

¹⁴ Tamtéž, s. 213.

¹⁵ Tamtéž, s. 148.

zdravotní stav pacienta či jeho věk, který neumožňoval, aby pacient jakkoli svou vůli projevil. V praxi se jedná o čerstvě narozené děti, nezletilé děti či osoby v dlouhodobém kómatu. Lékař či zákonný zástupce dané osoby tedy rozhodne o eutanazii za pacienta, který toho není schopen či k tomuto není způsobilý. Eutanazie je následně provedena prostřednictvím léků a s ohledem na zdravotní stav pacienta.¹⁶

1.7 Asistovaná sebevražda

Ještě dříve, než se zaměříme konkrétně na asistovanou sebevraždu, je zapotřebí si charakterizovat pojem sebevraždy jako takové. Za sebevraždu považujeme jakýkoli čin, který má vliv na dobrovolné ukončení vlastního života. K provedení sebevraždy tedy je osoba, která si sáhne na svůj život, odhodlána z vlastního přesvědčení, nikoli na základě donucení či názoru osoby jiné. Dále musí být zřejmé, že tato osoba jednala zcela vědomě, na základě vlastního posouzení své životní situace, a jednala s konkrétním úmyslem spáchání sebevraždy. K tomuto činu jsou vesměs dohnáni jedinci, kteří mají velké životní problémy či si sami vyhodnotí, že dobrovolná smrt je jediným východiskem jejich životní situace.¹⁷

Sebevrah mnohdy svým činem výrazně ohrozí také jiné osoby, ať již na životě a zdraví, či na jiných společenských hodnotách. Problémem pak samozřejmě je, když svým jednáním sebevrazi způsobí významnou škodu na majetku či zdraví jiných osob. To způsobí výrazné fyzické či psychické a ekonomické následky. Sebevrazi k tomu ovšem v mnoha případech přistupují zejména z toho důvodu, že jim zákonné předpisy daného státu neumožňují spáchat sebevraždu na základě svého vlastního rozhodnutí prostřednictvím asistované sebevraždy. Je samozřejmě velkou otázkou, zda by nebylo mnohdy užitečnější asistovanou sebevraždu povolit, aby k výše uvedeným případům nedocházelo. Samozřejmě musíme vzít v potaz, že mnoho sebevrahů nejedná s ohledem na svůj bezvýchodný zdravotní stav, ale především z důvodů jiných, ze kterých obecně vzato je pozitivní cesta vždy, aniž by bylo nutné si sahat na vlastní život.

Teoretický pohled odborné veřejnosti na asistovanou sebevraždu je velmi rozdílný. Existují názory, že asistovanou sebevraždu nelze pod jakýkoli typ eutanazie vůbec

¹⁶ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 85 a s. 152.

¹⁷ ČÁP, Juraj, PALENČÁR, Marián, KURUCOVÁ, Radka. *Lidská důstojnost v kontexte smrti a umírání*. 1. vydání. Martin. Osveta, spol. s r.o., 2016, s. 127.

zařadit, naopak existuje také mnoho názorů, že sem asistovanou sebevraždu zařadit lze.

Na problematiku asistované sebevraždy je nahlíženo pozitivněji než na problematiku eutanazie. Je to především proto, že v případě asistované sebevraždy má největší vliv na usmrcení pacienta pacient sám, jelikož si smrt přivodí především svou vlastní aktivitou. Pacientovi je v jeho jednání nápomocen někdo další, asistent, který mu například předloží léky, kterými následně pacient sám ukončí svůj život. Do rámce asistované sebevraždy náleží také situace, kdy pacient svým jednáním sám aktivuje proces svého usmrcení, případně mu další osoba poradí, jak má při svém ukončení života postupovat.¹⁸

Podmínky pro asistovanou sebevraždu se liší napříč všemi státy, které ji na svém území povolují. Kupříkladu Švýcarsko nemá v podmínkách asistence specializovaného lékaře, ale asistovat může jakákoli osoba, která nemá z motivu asistence vlastní zisk. Podmínkami může být také dostatečné informování pacienta o jeho zdravotním stavu, psychické a fyzické rozpoložení pacienta či zletilost a opakovaný souhlas pacienta.¹⁹

Sebevražda není v České republice brána za trestný čin. Logicky by v případě dokonání nebylo koho soudit a v případě nedokonané sebevraždy se bere v potaz svobodná vůle osoby, která se o sebevraždu pokusila. Jinak je tomu v případě asistence u sebevraždy, popřípadě pobídky k sebevraždě. V ustanovení § 144, odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku hrozí tomu, kdo bude jinému jakkoli napomáhat k sebevraždě či jej k sebevraždě či k jejímu pokusu pobídnout, trest odnětí svobody, který může trvat až tři roky.²⁰

Asistovaná sebevražda se v praxi nerozděluje na jednotlivé typy či druhy. Asistovanou sebevraždu přesto lze provést určitými způsoby, které se navzájem mírně odlišují. Jak již bylo zmíněno, asistovanou sebevraždu lze provést s asistencí odborného lékaře či s asistencí jakékoli třetí osoby, která nejedná za účelem zisku. V tomto případě se automaticky považuje asistovaná sebevražda za dobrovolnou, jelikož z jednání pacienta lze pochopit jeho svobodnou a dobrovolnou vůli.²¹

¹⁸ MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevyléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019, s. 74.

¹⁹ KUŘE, Josef. *Co je eutanazie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018, s. 138.

²⁰ § 144, odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevyléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019, s. 144.

Rozdělit asistovanou sebevraždu na aktivní a pasivní prakticky nelze, jelikož pacient vždy učiní určitý úkon, kterým svůj život ukončí, a je vcelku irelevantní, zda tak učiní vypitím smrticí látky či například na radu asistující osoby vypne veškeré přístroje, které jej udržují při životě.²²

1.8 Přímá a nepřímá eutanazie

Dalším možným členěním eutanazie je členění na přímou a nepřímou eutanazii. Zde se opětovně setkáváme s tím, že eutanazii nelze takto rozlišovat. V praxi následně více názorů hovoří o souvislosti eutanazie s eutanazií přímou. V rámci přímé eutanazie hovoříme o navození smrti pacienta, popřípadě o urychlení jeho okamžiku smrti. Smrt dané osoby je přitom prvotním a hlavním cílem celého jednání lékaře či osoby, která eutanazii provádí. Typickým příkladem je v tomto případě podání smrticí látky pacientovi prostřednictvím lékaře. Nepřímá eutanazie je naproti tomu jednání, při kterém není prvotním cílem pacienta usmrtit po případě urychlit jeho smrt. Smrt pacienta je v tomto případě pouze vedlejším a nezamýšleným produktem jednání, které mělo pacienta primárně zbavit bolesti či utrpení. Typickým příkladem je v tomto případě podání utišujících léků pacientovi, což sice pacientovi uleví, ovšem tyto léky také výrazně zkrátí pacientův život. O eutanazii tedy v praxi hovoříme pouze v případě přímé eutanazie a současně se v tomto ohledu bere v potaz pouze eutanazie provedená odborným lékařem, nikoli kýmkoli jiným.²³

²² MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevyléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019, s. 144.

²³ ŠPINKOVÁ, Martina, ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006, s. 12.

2 Legislativa států povolujících eutanazii

Eutanazie sice není legální v rámci České republiky, ovšem v celosvětovém měřítku již sáhlo několik států k uznání této formy dobrovolného odchodu ze světa, přičemž do těchto zemí se v praxi sjíždí mnoho žadatelů, kterým je tato možnost v jejich vlasti odepřena. Mezi takovéto země můžeme zařadit například Nizozemsko, Belgie, Švýcarsko či mimoevropskou Austrálii.

2.1 Nizozemsko

Zcela jistě je namístě jako první zmínit Nizozemsko, jelikož právě tento stát jako úplně první na světě zlegalizoval úspěšně aktivní a dobrovolnou formu eutanazie, a to v rámci celého svého území. Nizozemsko je velmi často v různých odborných diskuzích konfrontováno s názory odborníků, přičemž je opakovaně předkládáno vše pozitivní i negativní, co eutanazie v rámci Nizozemska přináší. Nizozemskem se také mnoho zemí v rámci svého pohledu na eutanazii inspiruje.²⁴

V rámci nizozemského království se o uplatnění eutanazie v jejich právním systému začalo hovořit také poměrně pozdě. Teprve ve druhé polovině minulého století se Nizozemci veřejně vyjádřili k možnosti zlegalizování tohoto institutu.²⁵ Do této doby se ani Nizozemsko o problematiku eutanazie nikterak výrazně nezajímalo, a to především z důvodu jejich náboženství, které nebylo na rozdíl od sousedního Německa za války nijak zneužito. Ve druhé polovině dvacátého století se nizozemská společnost začala blíže zajímat o silnou individualitu každého jedince, o právo každého na vyjádření své svobodné vůle či o zcela pragmatický názor na lidskou názorovou proměnlivost. Zejména z důvodu tohoto myšlenkového posunu se výrazně začal projevovat tlak na možnost legálního ukončení těhotenství, užívání legální antikoncepce či právě legální eutanazie.²⁶

Provádění eutanazie výrazně ovlivnil názor významného nizozemského neurologa J. H. van den Berga, který tvrdil, že každý jedinec, který je plně způsobilý rozhodovat

²⁴ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 63.

²⁵ Tamtéž, s. 69.

²⁶ Tamtéž, s. 70–71.

o svém životě, by také měl mít plnohodnotnou možnost rozhodovat o ukončení svého života. Tento názor má také dodnes velký vliv na posuzování nevyžádané eutanazie.²⁷

I přesto, že Nizozemsko mělo na konci minulého století skvělou zdravotnickou a paliativní péči, přičemž celá problematika eutanazie a dobrovolného usmrcení pacientů prošla důkladnou společenskou diskuzí, obyvatelé této země stejně projevovali neustálý zájem o provádění eutanazie. Původně nebyla tato možnost legální, a lidé tak přistupovali k této formě ukončení života prostřednictvím nelegálních praktik. Především z tohoto důvodu tedy Nizozemsko došlo k názoru, že je lepší celou proceduru zlegalizovat, umožnit lidem splnění jejich posledního přání a současně celou problematiku eutanazie kontrolovat na státní úrovni. Nizozemský zákon *Wet toetsing levensindebegeleiding van ouderen op verzoek en hulp*, kterým byly zlegalizovány eutanazie a asistovaná sebevražda, byl účinný od 1. dubna 2002, přičemž tento zákon jen upravil již fungující dřívější soudní praxi a současně upravil podmínky pro vykonání eutanazie či asistované sebevraždy u osob, které jsou nesvéprávné či nezletilé.²⁸

Zákonem byly stanoveny podmínky řádné péče, při jejichž splnění se může eutanazie provést. Lékař musí být přesvědčen, že pacientova žádost je dobrovolná a dobře zvážená. Utrpení pacienta musí být nesnesitelné a neočekává se zlepšení jeho stavu. Pacient musí být informován o svém zdravotním stavu a neexistuje žádné jiné řešení jeho situace. Je třeba, aby se ošetřující lékař poradil s minimálně jedním dalším nezávislým lékařem, který mu písemně sdělí svůj názor, zda předešlá kritéria byla splněna. V poslední řadě musí lékař provést ukončení života nebo asistovanou sebevraždu s řádnou péčí.²⁹

Výše uvedený zákon je specifický tím, že i nezletilé osoby ve věku dvanácti až osmnácti let, které jsou toho schopny a splňují podmínky, mohou požádat o eutanazii. Současně však mají rodiče právo vyjádřit svůj nesouhlas s plánovanou eutanazií či asistovanou sebevraždou jejich dítěte. Souhlas rodičů nebo opatrovníka je nutný, pokud dítě nedosáhlo šestnácti let. Pokud tedy rodiče s provedením eutanazie

²⁷ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 72–74.

²⁸ Tamtéž, s. 110.

²⁹ Article 2 of Dutch law on Termination of life on request and assisted suicide of April 1st, 2002.

nesouhlasí, lékař ji nemůže provést. Od šestnácti let již dítě nepotřebuje souhlas rodičů, avšak ti musejí být zahrnuti v rozhodovacím procesu.³⁰

V případě novorozenců je možné po souhlasu rodičů přistoupit k eutanazii, a to za podmínky, že je to pro novorozence ta nejlepší a nejhumánnější volba. Novorozenec musí dále splnit podmínku nesnesitelného utrpení, nulové šance na zlepšení zdravotního stavu a je třeba konzultace více nezávislých lékařů a další podmínky, které byly již výše zmíněny.³¹

V rámci Nizozemska neustále roste počet osob, které eutanazii či asistovanou sebevraždu využívají, přičemž důvodem je především změkčení podmínek, které je zapotřebí splnit pro možnost dobrovolného usmrcení – především toho, co je považováno nadále za stav nesnesitelného utrpení.³²

2.2 Belgie

V Belgii, což je sousední stát Nizozemského království, se eutanazie začala dostávat do společenských diskuzí o něco později. Přesněji v průběhu osmdesátých let minulého století. Největší zásluhu na povědomí společnosti o eutanazii měly dvě organizace, které legalizování eutanazie neustále prosazovaly napříč politickým spektrem. Jednalo se o asociace na podporu práva na důstojnou smrt, přičemž jedna byla celostátní a druhá čistě vlámská. Především jejich neustálým tlakem na legalizaci eutanazie v zemi a také pomocí sníženého církevního vlivu na obyvatelstvo byla většina země pro zlegalizování práva na svobodné rozhodnutí každého o svém důstojném ukončení života.³³

Od poloviny devadesátých let se tato problematika začala čím dál více rozebírat v rámci belgické vlády, přičemž vznikla také specializovaná skupina odborníků na zdravotní etiku, která se eutanazií naplno zabývala. Po vzoru Nizozemska bylo také v Belgii určeno, že za eutanazii je považováno jednání provedené třetí stranou, která úmyslně ukončí život jiné osoby, a to jen a pouze na základě jejího výslovného přání.³⁴ Po tomto stanovisku odborné komise probíhala na přelomu tisíciletí v parlamentu

³⁰ Article 2 of Dutch law on Termination of life on request and assisted suicide of April 1st, 2002.

³¹ Euthanasia and newborn infants. *Government of The Netherlands* [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>.

³² DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 123.

³³ Tamtéž, s. 148–149.

³⁴ Section 2 of The Belgian Act on Euthanasia of May 28th 2002.

dlouhá a horlivá diskuze, přičemž oba tábory, prosazující i odsuzující eutanazii, měly své zastánce a své argumenty pro a proti zlegalizování eutanazie v Belgii. Nakonec si své názory prosadili zastánci eutanazie a Belgian Euthanasia Act (The Euthanasia Act, 2002) nabyl následně účinnosti dne 22. září 2002.³⁵

V tomto zákoně je jednoznačně stanoveno, jaké podmínky musí být splněny, aby se jednalo o zákonnou eutanazii a nejednalo se o vraždu. Eutanazie musí být vykonána lékařem na dobrovolnou, dobře zváženou a opakovanou žádost pacienta. Žádost pacienta nesmí mít výsledkem nátlaku ze strany rodiny či kohokoli jiného. Pacient v době učinění žádosti musí být právně způsobilý a při vědomí. Pacient musí být ve zdravotně beznadějném stavu, to znamená, že prožívá neustálé a nesnesitelné fyzické či psychické utrpení. Pacient musí být lékařem informován o svém zdravotním stavu. Ošetřující lékař o očekávané době úmrtí musí konzultovat s minimálně jedním dalším lékařem.³⁶ Belgický zákon je zcela určitě ve srovnání s nizozemským výrazně propracovanější, ovšem zcela zde absentovalo ustanovení, které by jakkoli legalizovalo asistované sebevraždy, na něž se tedy legalizace nevztahovala.³⁷

Původní zákon z roku 2002 byl v roce 2014 novelizován, přičemž bylo stanoveno, že nově lze provádět eutanazii také u nezletilých dětí, bez jakéhokoli věkového limitu. Před novelou zákon stanovil, že eutanazii lze provést na žádost pacientů, kteří byli starší osmnácti let, či mladistvých, kterým byla přiznána svéprávnost. Pro nezletilé osoby byly novelou stanoveny podmínky. Mladistvý musí žádost podat vícekrát a projít konzultací s psychiatrem či psychologem, který vyhodnotí, zda je mladistvý na toto rozhodnutí dostatečně rozumově vyspělý. Utrpení musí být fyzické. Zároveň je nutný souhlas rodičů.³⁸

V rámci Belgie pozorujeme od roku 2002 stejně jako u Nizozemska neustálý nárůst osob, které podstupují eutanazii. Od přijetí zákona se rozhodlo tímto způsobem zemřít

³⁵ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 149.

³⁶ Section 3 of The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002.

³⁷ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 152–153.

³⁸ SAMANTA, Jo. Children and euthanasia: Belgium's controversial new law. *Researchgate* [online]. 2015 [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Jo-Samanta/publication/323711449_Children_and_euthanasia_Belgium's_controversial_new_law/links/5db2bf6f92851c577ec26d84/Children-and-euthanasia-Belgiums-controversial-new-law.pdf.

přes 22 tisíc lidí. Každý rok počet těchto zákroků stoupá a v současné době 2 % úmrtí v Belgii tvoří eutanazie.³⁹

2.3 Švýcarsko

Posledním zahraničním státem, který si v této práci blíže charakterizujeme ve vztahu k eutanazii, bude Švýcarsko. Tento stát se určitým způsobem zajímal o eutanazii či asistované sebevraždy již od čtyřicátých let minulého století. Přesněji již v rámci trestního zákona z roku 1938, který nabyl účinnosti v roce 1942, bylo v této zemi určeno, že v případě usmrcení jiné osoby, které bude vykonáno na výslovnou žádost usmrceného a ze soucitu, nebude tento akt posuzován jako klasická vražda, ale bude k němu přistupováno jako k privilegované skutkové podstatě s výrazně nižší trestní sazbou maximálního odnětí svobody v trvání tří let. Toto ustanovení platí v zemi dodnes. Z tohoto plyne, že ve Švýcarsku je klasická dobrovolná a aktivní eutanazie trestná, přičemž nikdo není beztrestně oprávněn jiného usmrtit, i když to dělá na jeho výslovnou žádost a pacient je nevyléčitelně nemocný. Sankcí je, jak již bylo zmíněno, například i trest odnětí svobody.⁴⁰

Asistovaná sebevražda je naopak ve Švýcarsku povolena a je tudíž legální ji provádět. Nesmí ovšem nikdo jinou osobu k provedení asistované sebevraždy pobízet či provádět asistovanou sebevraždu ze zjištěných důvodů, což by bylo trestným činem. Velmi důležité je v rámci Švýcarska také to, že asistované sebevraždě pacienta může asistovat kdokoli, na rozdíl od jiných zemí, kde smí asistovat pouze odborný lékař. Ve Švýcarsku je asistovaná sebevražda prováděna tak, že odborný lékař, který je plnohodnotně seznámen se zdravotním stavem pacienta, předepíše pacientovi smrtící látku pentobarbitalu sodného, přičemž asistent tuto látku v kelímku předá pacientovi, který si ji již musí vzít a aplikovat sám. Musí toho tedy být schopen, v opačném případě není provedení asistované sebevraždy možné.⁴¹

Švýcarsko je specifické také tím, že ač není ze zákona možné provádět asistované sebevraždy ze zjištěných důvodů, existují zde legálně fungující instituce, které provádějí asistované sebevraždy za úplatu. Lékaři, kteří dohlíží na tuto činnost v těchto

³⁹ BRADSHAW, Lisa. Dying with dignity: The story of euthanasia in Belgium. *The Bulletin* [online]. 2021 [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: <https://www.thebulletin.be/dying-dignity-story-euthanasia-belgium>.

⁴⁰ Art 114 of Swiss Criminal Code of 21st December 1937.

⁴¹ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 179–181.

institucích, mají plnou zodpovědnost za zdravotní stav pacienta, za to, že je nevyлéčitelně nemocný a také za jeho psychický stav. Hlavní v tomto případě je, aby osoba, která o asistovanou sebevraždu v rámci takovýchto institucí žádá, byla plně svéprávná a její žádost byla konkrétní a svobodná. Instituce dále zajistí kompetentního lékaře, smrtící látku a místo, kde bude celý akt probíhat.⁴²

Nejznámějšími švýcarskými institucemi, které poskytují služby spojené s asistovanou sebevraždou, se nazývají Dignitas a Exit. Žadatelé musejí ze zákona splňovat mnoho podmínek, jako například muset trpět nemocí, která je nevyлéčitelná, muset vykazovat nesnesitelnou fyzickou bolest a muset být duševně zdravý a svéprávný. Současně žadatelé musejí být schopni aplikovat si sami smrtelnou látku.⁴³

Pacienti, kteří žádají o provedení asistované sebevraždy v těchto institucích, se musejí stát členy jejich organizace a současně uhradit členský příspěvek. Asistované sebevraždy nejsou ve Švýcarsku omezeny pouze na občany této země, ale může jich využít kdokoli ze zahraničí, čehož také cizinci, v jejichž zemi jsou asistované sebevraždy nelegální, hojně využívají. Tato možnost byla švýcarským lidem odsouhlasena v rámci referenda.⁴⁴

⁴² PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK, Petr. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Grada, 2012, s. 144.

⁴³ SKŘIVANOVÁ-BOŠKOVÁ, Vladimíra. *Eutanazie, nebo "komfort" pro pacienty?: zkušenosti Nizozemí, Oregonu, Švýcarska a dalších*. Praha: V. Bošková, 2012. s. 27–30.

⁴⁴ Tamtéž, s. 29–31.

3 Právní úprava eutanazie v České republice

Eutanazie v České republice je v současnosti stále nelegální, stejně tak jako asistovaná sebevražda. Česká republika se tedy řadí k většině států světa, kde je provádění těchto procedur stále tabu. V současné době je zcela v oblasti spekulací, zda se v České republice vůbec někdy eutanazie zlegalizuje, či nikoli. V rámci společnosti probíhají určité diskuze na toto téma, přičemž vždy jednou za nějaký čas, většinou v případě určitého konkrétního případu českého pacienta, který musí za eutanazii či asistovanou sebevraždu vyjet do zahraničí, se problematika legalizace eutanazie či asistovaných sebevražd v České republice dostane do popředí zájmu. V rámci Parlamentu ČR již byly v minulosti vícekrát předkládány návrhy, jak by zákon o eutanazii mohl vypadat, ovšem nikdy se tento akt prozatím nepodařilo uzákonit.

První část této kapitoly bude zaměřena především na lidská práva uvedená v čl. 6, 7, 10 a 31 Listiny základních práv a svobod. Poté se zaměříme na vztah mezi jednotlivými typy eutanazie a vybranými zákony. Poslední část kapitoly se bude zabývat jednotlivými návrhy zákonů, které se snažily určitými způsoby uzákonit eutanazii či asistovanou sebevraždu.

3.1 Ústava a Listina základních práv a svobod

Pro potřeby zákonných ustanovení eutanazie je v současnosti nutné se zaměřit na zákon č. 1/1993 Sb., Ústavu České republiky a také na zákon č. 2/1993 Sb., Listinu základních práv a svobod. Článek 3 Ústavy nám stanoví, že oba předpisy společně tvoří ústavní pořádek.⁴⁵ Dále nám článek 10 uvádí: „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“⁴⁶ Mezi tyto smlouvy patří například Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která bude zmíněna níže. Dále se již zaměříme na Listinu, kde článek 6 uvádí, že „*každá osoba má právo na život, nikdo nesmí být života zbaven, lidský život je nutné chránit již před narozením a současně*

⁴⁵ Čl. 3 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ Čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

*není porušením práv, pokud někdo zbaví jinou osobu života v případě, kdy nejedná trestně.*⁴⁷

Z výše uvedeného ustanovení je zřejmé, že právo každého jedince na život je nejzákladnějším právem, které nelze nikterak porušit či omezit, a stát je povinen lidské životy chránit a zajistit předpoklady pro provádění této ochrany. Obecně ale samozřejmě nemůžeme toto právo chápat tak, že je možné kohokoli do jeho života nutit.⁴⁸ Otázkou je, zda obsahuje článek 6 zároveň i právo jedince na smrt. Odpověď nalezneme v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva *Pretty v. United Kingdom*. V tomto rozsudku soud stanovil, že z článku 2 Úmluvy o ochraně lidských práv nelze dovozovat právo na smrt, ať již způsobenou třetí osobou či za pomoci orgánu veřejné moci.⁴⁹ Znění článku 2 Úmluvy se téměř shoduje s článkem 6 Listiny základních práv a svobod, dá se tedy předpokládat, že by se tedy tento článek v českém soudnictví vykládal obdobně.⁵⁰

Ustanovení týkající se toho, že nikdo nesmí být zbaven života, je ve své podstatě omezené, jelikož v některých specifických případech není takovéto jednání trestně postižitelné či morálně odsouzeníhodné. Jedná se například o okolnosti vylučující protiprávnost jako například jednání v krajní nouzi, při záchraně jiných osob, při nutné obraně či při výkonu povolání bezpečnostních složek státu. Samozřejmě se výjimky vztahují také na případy sebevražd.⁵¹

Dalšími důležitými články Listiny, které jsou podstatné pro tuto práci, jsou čl. 7, 10 a 31. Článek 7 se zabývá nedotknutelností osoby a jejího soukromí a v jeho druhém odstavci nalezneme zákaz mučení či jiného krutého zacházení.⁵² V kombinaci s článkem 31, který obsahuje právo na ochranu zdraví, můžeme chápat, že obsahují

⁴⁷ Čl. 6 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019, s. 155–156.

⁴⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2002, *Pretty proti Spojenému království*, stížnost č. 2346/02.

⁵⁰ PRUDIL, Lukáš. Máme ústavní oporu pro provádění eutanazie? In: PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK, Petr a kol. *Eutanazie – pro a proti*. Praha: Mladá fronta, 2019. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. s. 280.

⁵¹ MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019, s. 156.

⁵² Čl. 7 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

právo pacienta na odmítnutí léčby.⁵³ Článek 10 se věnuje ve svém prvním odstavci právu na zachování lidské důstojnosti a osobní cti,⁵⁴ o těchto právech se zároveň zmiňuje samotná Ústava již ve své preambuli.⁵⁵ Právo na lidskou důstojnost má být respektováno ze strany třetích osob i ze strany státu.⁵⁶ V případě aplikace ustanovení článku 6, odstavce 4 o zbavení života jiné osoby a jednání, které není protiprávní, s právy uvedenými ve výše zmíněných člancích, pak není v českém ústavním pořádku jakákoliv komplikace či překážka pro přijetí zákona, který by legalizoval eutanazii či asistovanou sebevraždu. Ústava a Listina základních práv a svobod jsou předpisy s nejvyšší právní silou a předpisy nižší právní síly jim tedy nesmějí odporovat. V případě přijetí zákona o legalizaci eutanazie by došlo k legalizaci jednání, které by při eutanazii zbavilo jiného člověka života, ovšem toto jednání by nebylo bráno jako trestné, tudíž by neodporovalo výše uvedeným zákonům nejvyšší právní síly.

3.2 Legislativa ČR

Kapitola se věnuje jednotlivým typům eutanazie a jejich souvislostem především s trestním právem, ale také se zákonem o zdravotních službách a s občanským zákoníkem. Kapitola rozebírá především vztah pasivní eutanazie, aktivní přímé i nepřímé eutanazie a asistované sebevraždy s výše uvedenými zákony. V poslední řadě se zaměřím i na návrhy zákonů, snažících se o legalizaci eutanazie či asistované sebevraždy.

V případě **pasivní eutanazie** jde o jednání, které trestní zákoník nijak nepostihuje v případě, kdy pacient sám léčbu odmítá. Toto obecné pravidlo stanovuje Úmluva o lidských právech a biomedicíně v článku 5. Uvádí, že *„jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba, která byla předem řádně informována o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích, poskytla svobodný a informovaný souhlas.“*⁵⁷ Informovaný souhlas se může rozdělit do dvou částí. První zahrnuje právo pacienta, aby byl řádně poučen o zákroku.

⁵³ Čl. 31 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ Čl. 10 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ Preambule Ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ WAGNEROVÁ, ŠIMÍČEK, LANGÁŠEK, POSPÍŠIL a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 282.

⁵⁷ Čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně.

Druhou částí je právo pacienta souhlasit, či nesouhlasit s navrhovaným zákrokem.⁵⁸ Zákon o zdravotních službách pak v § 34, odst. 3 doplňuje, že *„pokud je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit pacientovo zdraví nebo ohrozit život, a ten i přesto nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers).“*⁵⁹ Občanský zákoník stanoví v § 91 nedotknutelnost člověka, do které bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích nesmí nikdo zasáhnout.⁶⁰ Výjimky, kdy souhlasu není potřeba, lze stanovit pouze zákonem. Pokud lékař zákrok provede, přestože pacient souhlas k zákroku nedal nebo pokud souhlas udělil na základě chybných či neúplných informací, porušil by svoji povinnost, a stal by se odpovědným.⁶¹ Lékař, který by v případě pacientova nesouhlasu léčbu neprovedl, by jednal legálně.⁶² Naopak za okolností, kdy lékař pomoc umírajícímu neposkytne, přestože pacient léčbu požaduje, posuzuje se jeho jednání podle § 150, odst. 2 trestního zákoníku. Podle tohoto ustanovení může být potrestán odnětím svobody na dobu tří let či zákazem činnosti.⁶³

Od informovaného souhlasu můžeme dále odvodit okolnost, která vylučuje trestní odpovědnost lékaře v případě pasivní eutanazie. Je jí dříve vyslovené přání pacienta. Jedná se o situaci, kdy se osoba pro budoucí situace, ve kterých nebude schopna udělit souhlas, či nesouhlas se zákrokem, vyjádří, že například nebude chtít být resuscitována, nebude chtít pokračovat v léčbě nebo bude chtít být odpojena od přístrojů.⁶⁴ Toto přání má základ v Úmluvě v čl. 9 a musí být písemné, opatřené úředně ověřeným podpisem a musí obsahovat písemné poučení.⁶⁵ Dříve vyslovené přání musí brát ošetřující lékař v potaz, pokud ho má k dispozici. Nemusí se jím však řídit, pokud od vyslovení přání uběhla delší doba, během které došlo ke zlepšení poskytovaných zdravotních služeb, a lze předpokládat, že by díky tomu pacient

⁵⁸ DOLEŽAL, Tomáš. *Vztah lékaře a pacienta z pohledu soukromého práva*. Praha: Leges, 2012, s. 118.

⁵⁹ § 34, odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ § 93, odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění občanských předpisů.

⁶¹ DOLEŽAL, Tomáš. *Vztah lékaře a pacienta z pohledu soukromého práva*. Praha: Leges, 2012, s. 117–118.

⁶² CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 111.

⁶³ § 150, odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 112.

⁶⁵ § 36, odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

s lékařským zákrokem souhlasil. Platnost dříve vysloveného přání bývala pět let, Ústavní soud se však rozhodl toto ustanovení v roce 2012 zrušit.⁶⁶ Dále jej není třeba respektovat, jestliže „*nabádá k postupům, jejichž výsledkem by bylo aktivní způsobení smrti, pokud by jeho splnění ohrozilo jiné osoby nebo pokud dříve nebylo k dispozici a byly započaty úkony, při nichž by již jeho respektování vedlo k aktivnímu způsobení smrti.*“⁶⁷ Přání se neuplatňuje u nezletilých pacientů či osob s omezenou svéprávností, jelikož za ně v těchto případech rozhoduje zákonný zástupce.⁶⁸ Ať už za osobu rozhoduje ošetřující lékař, či zákonný zástupce, měl by brát především ohledy na to, co by si pacient v dané situaci přál a jak by se on sám rozhodl.⁶⁹

Problémy se vyskytují v případech, kdy se rozhodne lékař přání pacienta respektovat, avšak později je toto přání zpochybněno jako neplatné. Lékař by se nejvíce mohl obávat zpochybnění podmínky nerespektování přání v § 36, odst. 5 písm. a), tedy že se medicína posunula dopředu a na dříve vyslovené přání nemělo být bráno ohledu. Lékař by pak mohl být trestně odpovědný podle § 143, odst. 2 trestního zákona, jelikož by porušil povinnost mu stanovenou § 49 zákona o zdravotních službách.⁷⁰ Naopak v případě, kdy přání pacienta respektovat měl, ale neučinil tak, mohl by být odpovědný podle občanského zákoníku. Přesněji by mohla nastat občanskoprávní odpovědnost podle § 81,⁷¹ který stanovuje „*povinnost ctít svobodné rozhodnutí člověka, žít si podle svého.*“⁷²

Aktivní přímá eutanazie je z pohledu trestního práva v současné době v rámci České republiky trestným činem, přičemž z pohledu skutkové podstaty by bylo provedení eutanazie bráno za trestný čin proti životu a tento akt by byl souzen jako trestný čin vraždy. V trestním zákoníku je jasně uvedeno, že každý, kdo úmyslným jednáním způsobí smrt jiné osoby, bude v případě prokázání viny odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti až osmnácti let. Pro případ dopředu promyšlené vraždy se trestní sazba odnětí svobody zvyšuje a v případě spáchání vraždy na těhotné ženě,

⁶⁶ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 1/12 ze dne 27. 11. 2012.

⁶⁷ § 36, odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁸ § 36, odst. 6 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 114.

⁷⁰ KREJČÍKOVÁ, Helena. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. s. 28.

⁷¹ Tamtéž, s. 31.

⁷² § 81, odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

dítěti či úřední osobě se může pachatel dočkat i výjimečného trestu odnětí svobody.⁷³ Objektem trestného činu stanoveném v § 140 trestního zákoníku je lidský život, který by měl být chráněn i za okolností, kdy víme, že osoba v blízké době zemře. Proto se trestá jakékoliv jednání, které v takové situaci vede k zabití této osoby.⁷⁴ Trestní sazba se může snížit v případě, kdy pachatel usmrtí jinou osobu v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, což můžeme chápat také jako privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu vraždy.⁷⁵ Při posouzení jednotlivých okolností trestného činu podle § 39, jako je například způsob provedení činu, pohnutky a záměr pachatele, by mohlo dojít k mimořádnému snížení trestu.⁷⁶

V případě **aktivní nepřímé eutanazie** se jedná pouze o jednání, jehož cílem bylo zbavit osobu utrpení a bolesti stupňováním léků. Její smrt nastává jako vedlejší a nezamýšlený produkt tohoto jednání, a kvůli tomu se liší od aktivní eutanazie přímé. Přestože byla smrt způsobena jednáním lékaře, je tento postup *lege artis* a nepovažujeme jej za protiprávní.⁷⁷ Tento názor zastává sama Česká lékařská komora. V jejím etickém kodexu je stanoveno, že lékař má pacientům tišit bolest a zmírňovat jejich utrpení. Nemá se však snažit za každou cenu prodloužit pacientův život, pokud jej čeká neodvratitelná smrt.⁷⁸

V případě, kdy si někdo sám sáhne na život, se jedná o sebevraždu, která však není trestným činem. Protiprávním činem je však účast na sebevraždě jiné osoby podle § 141, odst. 1 trestního zákoníku, který stanovuje, že kdokoli bude účasten sebevraždě jiné osoby, bude jí napomáhat či tlačit k sebevraždě, bude potrestán, a to i v případě pouhého pokusu o sebevraždu. Pod toto ustanovení můžeme podřadit **asistovanou sebevraždu**. V praxi se může jednat o odstranění možných překážek či zajištění a podání smrticí látky.⁷⁹

Současný trestní zákoník z roku 2009 nahradil po skoro padesáti letech předchozí trestní zákon z roku 1961, přičemž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2010. Obecně se novelizací trestního zákona v naší zemi jednalo o výraznou reformu trestního práva,

⁷³ § 140 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁴ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1461.

⁷⁵ § 141 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1461.

⁷⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 122.

⁷⁸ § 2 odst. 7 Etického kodexu České lékařské komory

⁷⁹ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 114.

ovšem zrovna v oblasti usmrcení jiné osoby na její vlastní žádost nenastaly prakticky žádné změny. Pouze v § 30 je uvedeno, že trestného činu se nedopustí ten, který jednal na základě svolení poškozeného, jehož zájmy byly činem dotčeny a poškozený je schopen o svém jednání plnohodnotně rozhodovat. V předchozím trestním zákoně tato specifikace a argumentace chyběla. K tomu se ovšem vzápětí váže výhrada, kdy ani přes svolení jiné osoby nemůže být této osobě způsobena újma na zdraví či na životě.

Pokud bychom se zaměřili na zákon o poskytování zdravotních služeb, i ten by potřeboval v případě legalizace eutanazie nejprve upravit určité překážky. V případě legalizace eutanazie by mohly nastávat problémy především při aplikaci § 34, odst. 5 a § 36, odst. 4, které se týkají podpisu pacienta v případě informovaného souhlasu a dále dříve vysloveného přání. § 34, odst. 5 stanoví, že záznam o pacientovu souhlasu, či nesouhlasu s poskytnutím zdravotních služeb musí být pacientem podepsán. To stejné platí v případě § 36, odst. 4, kde musí být podepsán záznam o předem vysloveném přání. Pokud pacient odmítá tyto záznamy podepsat, podepíše jej zdravotnický pracovník a svědek. Kdyby byl přijat zákon o eutanazii, mohlo by docházet ke zneužívání této formy svědectví lékaři.⁸⁰

I občanský zákoník v jeho současné podobě odporuje přijetí eutanazie do českého právního řádu. Přestože ustanovení o nedotknutelnosti člověka by se mohlo vykládat pro přijetí eutanazie, je tomu spíše naopak.⁸¹ Důvodová zpráva tohoto zákona uvádí, že nikdo nesmí být usmrcen ani na vlastní žádost.⁸² Výklad tohoto ustanovení by se tedy musel v případě přijetí eutanazie změnit. Zároveň by musela být odstraněna část § 93, odst. 1, která stanoví: „*souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu.*“⁸³

Poslední část této kapitoly se budě věnovat **návrhům zákonů upravujících eutanazii či asistovanou sebevraždu**. Jak již bylo zmíněno, Parlament ČR se již s určitými návrhy na své půdě v historii setkal. Žádný z nich ovšem nikdy nebyl poslanci či senátory odhlasován a schválen. Obecně se zákon měl nazývat zákonem o důstojné smrti a měl legalizovat eutanazii a asistovanou sebevraždu. Prvním

⁸⁰ SKŘIVANOVÁ-BOŠKOVÁ, Vladimíra. *Eutanazie, nebo "komfort" pro pacienty?: zkušenosti Nizozemí, Oregonu, Švýcarska a dalších*. Praha: V. Bošková, 2012. s. 31.

⁸¹ § 91, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku, č. 89/2012, str. 65.

⁸³ § 93, odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

významnějším vládním návrhem byl návrh trestního zákona z roku 2004, který se v § 118 zabýval privilegovanou skutkovou podstatou usmrcení na žádost. Pachateli by hrozilo 6 let vězení za usmrcení ze soucitu. Osoba by musela být nevyléčitelně nemocná a trpět somatickou nemocí. Od přijetí snížené trestní sazby bylo nakonec kvůli politickým neshodám upuštěno.⁸⁴

V roce 2008 přišla senátorka Václava Domašková s návrhem zákona o důstojné smrti. Beztrestným by díky tomuto návrhu zákona mohl být ten, kdo by poskytl pomoc pacientovi v ukončení jeho života. Jednalo by se tedy o asistovanou sebevraždu. Umožňoval by také ukončení života osoby s jejím souhlasem, pokud by toho nebyla sama schopna. Pak by se jednalo o aktivní vyžádanou eutanazii. Osoba, která o asistovanou sebevraždu žádala, by tak musela činit při vědomí a dobrovolně, v písemné formě s úředně ověřeným podpisem. Žádající pacient by musel dlouhodobě trpět nevyléčitelnou nemocí, která by mu způsobovala trvalé fyzické či psychické utrpení. Návrh zákona obsahoval i postup lékaře, který byl inspirován belgickou právní úpravou. Návrh byl však čteně kritizován a kvůli tehdejší politické situaci taktéž nebyl přijat.⁸⁵

Návrh zákona o důstojné smrti z roku 2016, který byl předložen skupinou poslanců, měl v plánu podle § 1 legalizovat asistovanou sebevraždu a v případě, že ta by nemohla být využita, alternativou by byla eutanazie. Tento návrh z větší části kopíroval návrh z roku 2008 a byl stejně jako předchozí návrhy zamítnut.⁸⁶

Návrh zákona o důstojné smrti byl odmítnut především z toho důvodu, že dle názoru politického spektra by téma eutanazie a asistovaných sebevražd mělo být prodiskutováno ještě více do hloubky a napříč společenskými odvětvími. Vláda se ve svém zamítavém stanovisku také bála negativního zneužití eutanazie a jako příklady uvedla právě zahraniční státy, kde je eutanazie či asistovaná sebevražda povolena. V důvodové zprávě bylo dále uvedeno, že návrh je v rozporu s právními předpisy, je nepřesný a neúplný a také ukazovala na absenci právní úpravy, která by upravovala

⁸⁴ DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017, s. 212–214.

⁸⁵ Tamtéž, s. 214–216.

⁸⁶ Stanovisko vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820).

postup v případě, že by si žadatel svůj záměr o provedení eutanazie či asistované sebevraždy rozmyslel.⁸⁷

V případě aktivní žádosti či přání pacienta o provedení eutanazie či asistování u sebevraždy narážíme na již zmiňovanou problematiku zákona o zdravotních službách, kde je uvedeno, že nelze respektovat přání či žádost, která nabádá k jednání, které má za cíl způsobení smrti.⁸⁸ Tímto logicky návrh nemohl projít hlasováním, jelikož zákon nepovoluje jakékoli jednání, ač na přání pacienta, které by mělo za následek smrt pacienta. Dalšími výtkami, pro které nebyl návrh přijat, byly ty, že lékaři nedostali přesné hranice, v nichž se musejí v případě provádění eutanazie či asistované sebevraždy pohybovat, či nedokonalá kritéria pro ustanovení komise, která by danou problematiku přezkoumávala. Nakonec bylo stanovisko vlády zakončeno tím, že návrh nemůže být přijat ani z důvodu existence koaliční smlouvy mezi politickými stranami ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL, která zcela jasně uvádí, že v době platnosti této smlouvy nebude přijato jakékoli opatření, které by bylo v rozporu s ochranou lidského života, čímž se tyto strany také výslovně vyslovily proti přijetí aktivní eutanazie.⁸⁹

Nejvíce aktuální je návrh poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii z roku 2020. Návrh měl poskytnout pacientům možnost zvolit si za stanovených podmínek mezi paliativní péčí, asistovanou sebevraždou a eutanazií (aktivní vyžádaná). Pacient, který by žádal o asistovanou smrt, by musel být zletilý a svéprávný. Žádost by musela být činěna dobrovolně a bez nátlaku. Pacient je nevyléčitelně nemocný a tělesně či duševně trpí. Ošetřující lékař však má právo účast na eutanazii či asistované sebevraždě odmítnout a uvést důvod.⁹⁰ Podle názoru vlády by neměl mít povinnost uvádět důvod svého odmítnutí, pokud se nejedná o důvody zdravotní. Odmítnutí provedení asistované sebevraždy je totiž právem lékaře.⁹¹

Návrh byl vládou kritizován za spojování paliativní péče a asistovaného usmrcení do jednoho zákona, jelikož jejich účel je naprosto rozdílný. Toto téma není dostatečně

⁸⁷ Stanovisko vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelenkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820).

⁸⁸ § 35, odst. 5 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁹ Stanovisko vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelenkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820).

⁹⁰ § 1 návrhu zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii.

⁹¹ Bod 7. stanoviska vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii (sněmovní tisk č. 924).

prodiskutováno, a tudíž je příliš brzy na předkládání tohoto návrhu zákona. Dále je autorům vytýkána nedostatečná a nejasná definice pojmů obsažených v návrhu. Podle § 12 by musel pacient nejprve podat předběžnou žádost u svého ošetřujícího lékaře. K žádosti se lékař vyjádří, a poté může pacient podat kvalifikovanou žádost podle § 15. Obě tyto žádosti může vzít pacient kdykoliv zpět a ošetřující lékař o zpětvzetí uvede záznam do zdravotnické dokumentace. Vláda u podávání a zpětvzetí žádostí upozorňuje na možné problémy, které by se mohly vyskytnout v následné praxi. Pacient nemusí mít pouze jednoho ošetřujícího lékaře a zákon mu nijak nezakazuje podat tyto žádosti u všech svých lékařů. Zákon zároveň neupravuje způsob, jakým by se jednotliví lékaři dozvěděli o podání, vyhovění, nevyhovění či odvolání žádosti. Mohlo by tedy docházet k tomu, že přestože jeden lékař žádost zamítne jako neodůvodněnou, druhý lékař jí vyhová a asistovanou sebevraždu vykoná.⁹²

Mezi jedny z hlavních problémů patří neprovázanost návrhu zákona s dalšími právními předpisy. Vláda ve svém stanovisku poukazuje především na zákon o zdravotních službách a na trestní zákoník. V zákoně o zdravotních službách se jedná především o již zmíněný § 36, který upravuje dříve vyslovené přání.⁹³ Nelze jej respektovat, pokud nabádá k postupům, které aktivně způsobí smrt pacienta a dále *„pokud byly v době, kdy poskytovatel neměl k dispozici dříve vyslovené přání, započaty takové zdravotní výkony, jejichž přerušení by vedlo k aktivnímu způsobení smrti.“*⁹⁴ Z pohledu trestního práva nejsou právní normy s návrhem zákona navzájem provázané, a tudíž není vyjasněn vztah mezi trestní odpovědností za trestné činy proti zdraví, především § 140 a § 140, a asistovaným usmrcením navrhovaným zákonem. Zákon také uvádí, že v řadě situací se může obrátit pacient přímo na soud. I v tomto případě však chybí vazba na procesní soudní předpisy. Není tedy vůbec jasné, jak by takové řízení před soudem mělo vypadat.⁹⁵ Vláda shledala návrh jako nedostatečně propracovaný, odporující si s ostatními právními předpisy, nedostačující, co se týče

⁹² Stanovisko vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii (sněmovní tisk č. 924).

⁹³ Bod 8. stanoviska vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii (sněmovní tisk č. 924).

⁹⁴ § 36, odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁵ Stanovisko vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii (sněmovní tisk č. 924).

pojistek proti případnému omylu nebo přímo protiprávnímu jednání, a rozhodla se návrh zamítnout.

4 Legalizace – pro a proti

V poslední kapitole se zaměříme na nejvíce zmiňované důvody uváděné při diskuzích o možnostech legalizace eutanázie. Otázka uzákonění eutanázie je především etická, právo se pak stává nástrojem realizace tohoto rozhodnutí.⁹⁶ Mezi nejvíce používaný argument pro legalizaci eutanázie je autonomie člověka a jeho právo o sobě rozhodovat. Naproti tomu odpůrci se v případě legalizace eutanázie nejvíce bojí výskytu tzv. kluzkého svahu, jako je tomu například v Nizozemí.

4.1 Důvody pro uzákonění

Autonomie člověka a jeho právo rozhodovat

Autonomie člověka, jako právo na sebeurčení, je jeden z hlavních argumentů na podporu legalizace eutanázie. Každý jedinec má právo rozhodovat o sobě samém, jeho životě a těle. Má tedy mít i možnost zvolit si pokojnou a pro něj důstojnou smrt. Autonomie člověka je obecně respektována, avšak nesmí zasahovat a ovlivňovat práva ostatních. Eutanázie či asistovaná sebevražda však nijak práva a svobody ostatních neovlivňuje. Zastánci eutanázie uvádějí, že lidský život je posvátný, záleží na konkrétním člověku, jak je se svým šťastný a spokojený. Mělo by být tedy jeho volbou rozhodnout o tom, jak s ním bude nakládat. To znamená, že kdokoliv trpí nevyléčitelnou a bolestivou nemocí, u které ani léky tišící bolest nepomáhají, by měl mít možnost na bezbolestnou smrt. Pacient sám nejlépe ví, jak velkou bolest mu jeho nemoc působí a jestli je pro něj snesitelná, či naopak. V tomto případě, kdy pacient pečlivě zváží všechny své možnosti a rozhodne se pro smrt místo těžkého utrpení, by mu mělo být vyhověno, aby jeho umírání nemuselo být špatné.⁹⁷ Takto praktikovaná eutanázie je vlastně milosrdnou snahou zbavit umírajícího pacienta utrpení.⁹⁸

Je otázkou, zda by měl mít člověk absolutní právo rozhodovat o tom, co se s ním děje. Tedy jestli by měl mít plné právo rozhodovat o vlastním životě a smrti. Taková rozhodnutí totiž neovlivňují jen osobu samotnou, ale i jeho rodinu, blízké a také lékaře,

⁹⁶ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 105.

⁹⁷ VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. s. 52–53.

⁹⁸ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 107.

který by při umírání asistoval.⁹⁹ Zastánci eutanazie však věří, že člověk by měl mít plné právo si vybrat smrt. Jelikož pacient dává svobodný a informovaný souhlas ke své smrti, neděje se tak nic nespravedlivého a jeho rozhodnutí by mělo být respektováno. Naopak by bylo kruté jeho žádost ignorovat, a nutit tak pacienta žít v bolestech.¹⁰⁰

Právo zemřít

Právo člověka zemřít má blízko k prvnímu zmiňovanému důvodu – autonomii člověka. Přestože může být život pacienta prodlužován pomocí léčby, samotná jeho kvalita může upadat, a stávat se tak přítěží nejen pro pacienta samotného, ale i pro jeho blízké.¹⁰¹ Pacient by tak měl mít právo zvolit si, kdy a jakým způsobem odejde. Pokud stát legalizuje sebevraždu, není v tomto případě důvod bránit se legalizací eutanazie. Stejně tak pokud souhlasíme s tím, že pacient má možnost ukončit léčbu, která bude mít za následek jeho smrt. Sebevražda či ukončení léčby mají oboje za následek smrt pacienta – tak jako aktivní eutanazie. Z tohoto hlediska v nich není žádný etický rozdíl a pacientovo právo na smrt je morálním právem.¹⁰²

Zároveň to ale nemusí znamenat, že by měl mít člověk právo volby úplně ve všem, co se jej týká. Nemůžeme říct, že člověk by měl mít právo zvolit si smrt jenom proto, že tak bude mít více svobody. Státy samy občas musejí svobodu svých občanů omezovat, ale za to z dobrých důvodů. Mezi taková omezení můžeme zařadit například zákaz prodeje tvrdých drog či povinnost bezpečnostních pásů v autě. Je tedy nutno zvážit, zda by omezení práva člověka zvolit si smrt také nemělo spadat do státěm regulovaných práv.¹⁰³

Názor obyvatelstva

Centrum pro výzkum veřejného mínění od roku 2007 provádí dotazníkové šetření ohledně kontroverzních otázek, jako je interrupce, eutanazie a trest smrti. Dotazníkového šetření se vždy účastnili obyvatelé České republiky ve věku od 15 let. Otázka týkající se eutanazie zněla: „*Souhlasíte s tím, aby náš právní řád umožňoval ukončení života nevyléčitelně nemocného člověka (tzv. eutanazii)? Rozhodně*

⁹⁹ VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. s. 73.

¹⁰⁰ MAY, William E. *Catholic Bioethics and the Gift of Human Life*. 3rd ed. Our Sunday Visitor, 2013. s. 275.

¹⁰¹ MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie nebo paliativní péče*. Praha: Grada Publishing. 2005, s. 11.

¹⁰² VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. 52–53 s.

¹⁰³ Tamtéž, s. 72.

*souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte.*¹⁰⁴ Již v roce 2007 58 % dotazovaných bylo pro legalizaci eutanazie.¹⁰⁵ V roce 2018 se již jednalo o 67 % a v nejaktuálnějším výzkumu, který se uskutečnil v roce 2019, by s uzákoněním eutanazie souhlasilo celkem 66 % dotazovaných. Počet dotazovaných činil 1 026 a z toho 24 % by s legalizací souhlasilo rozhodně a 42 % spíše souhlasí. Naopak 15 % spíše nesouhlasilo a 8 % rozhodně nesouhlasí. Zbytek dotazovaných se k této otázce nevyjádřil.¹⁰⁶ Můžeme tedy vidět, že zájem o legalizaci eutanazie či asistované sebevraždy je ze strany českého obyvatelstva celkem vysoký. Důležité je však zvážit, zda by v otázce přijetí takového zákona nemělo proběhnout například celostátní referendum, kterému by předcházely různé debaty na toto téma z vícero odvětví.

Ekonomické důvody

Nákladnost snahy udržet pacienta naživu za každou cenu je větší než nákladnost provedení eutanazie či asistované sebevraždy. V takovém případě by mohly být finanční prostředky použity na léčbu a potřeby ostatních pacientů.¹⁰⁷ Zdravotnický rozpočet by měl být rozdělen do jednotlivých odvětví tak, aby bylo možno pomoci co největšímu počtu pacientů. Přestože se tento argument může ve spojitosti s eutanazií jevit jako nesmyslný, je nutné především v době covidu pečlivě uvážit, kam finance v lékařském sektoru poputují.

4.2 Důvody proti uzákonění

Posvátnost života

Důvodem proti legalizaci eutanazie používaným především ze strany věřících je posvátnost života. Odpůrci eutanazie věří, že život člověka je darem od Boha a je nedotknutelný a posvátný. Nic by nemělo ospravedlňovat ukončení života – ani pokud

¹⁰⁴ Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – květen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2019 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4954/f9/ov190617.pdf.

¹⁰⁵ Veřejné mínění o interrupci a eutanazii – květen 2008. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a775/f9/100798s_ov80610.pdf.

¹⁰⁶ Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – květen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2019 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4954/f9/ov190617.pdf.

¹⁰⁷ CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004. s. 108.

dotyčná osoba zažívá nesnesitelné utrpení a nemůže již vést kvalitní život. Rozhodnutí o tom, kdy ukončíme náš život, by mělo být na Bohu. Judaismus, křesťanství i islám zásadně odmítají jak eutanazii, tak asistovanou sebevraždu. S pomocí náboženství se lidé mají připravovat na smrt a na život po ní. Jelikož život byl člověku svěřen, aby ho ochraňoval, nemůže ani přes značné utrpení zvolit smrt.¹⁰⁸ Oproti tomuto argumentu lze namítat, že naše země by v současné době již neměla být řízena názory věřících. Pokud oni sami nechtějí žádat o asistovanou sebevraždu či eutanazii, nejsou k tomu nuceni. Nevěřící by však měli mít právo volby.¹⁰⁹ Pod tento argument se dá podřadit fakt, že nemusíme být věřící, abychom pochopili, že lidský život má svoji hodnotu. Případná legalizace eutanazie by pak mohla dát špatný vzkaz společnosti, že život takto těžce nemocných pacientů pro nás nemá hodnotu a nemáme k němu dostatečný respekt.¹¹⁰

Možnost zneužití, kluzký svah

Tyto dva argumenty se objevují i mezi důvody odmítnutí návrhů zákonů upravujících eutanazii. Prvním argumentem tedy je, že v případě legalizace bude eutanazie zneužívána a nebude možné tomu zabránit ani právními zárukami. Příkladem zneužití může například být, že přestože bude požadován explicitní souhlas pacienta s eutanazií, ne vždy ho bude možné získat. V takovém případě by mohl být zabit člověk, který si to nepřeje jenom proto, že lékař usoudil, že pacient prožívá nezvladatelná muka. Otázkou tedy je, jestli by v takových případech měli rozhodovat sami lékaři.¹¹¹

Nemůžeme však odpírat legalizaci práva na eutanazii určitých osob jen proto, že jej někteří budou zneužívat. V tomto případě by musela být zakázána řada jiných činností, jako je například řízení. Vždy tu budou řidiči, kteří budou porušovat pravidla a řídit neukázněně a proti předpisům. To neznamená, že řízení by mělo být zakázáno pro všechny. Zároveň si nemůžeme myslet, že eutanazie a asistovaná sebevražda nejsou zneužívány, jenom proto, že nejsou zlegalizovány. Naopak probíhají skrytě

¹⁰⁸ VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. s. 89.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 57.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 73.

¹¹¹ Tamtéž, s. 59.

a bez dohledu. V takovém případě by bylo nejlepší takovou činnost zlegalizovat, regulovat ji a dohlížet na její výkon.¹¹²

Argument kluzkého svahu stanoví, že pokud bude eutanazie či asistovaná sebevražda legalizována, postupně to povede k legalizaci dalších morálně a eticky horších činností. Nejvíce je pak ve spojitosti s kluzkým svahem poukazováno na Nizozemí, kde se podmínky pro podání žádosti o provedení eutanazie a asistované sebevraždy neustále snižují. Jak už jsme si zmínili, žádost zde může podat i ten, jehož utrpení není fyzické, ale prožívá psychická muka. Dále se podmínky rozšířily i na pacienty s demencí a v neposlední řadě také na děti. Nizozemí se ve věci eutanazie stává stále tolerantnějším.¹¹³ Počty případů každým rokem stoupají. V roce 2020 bylo zaznamenáno 6938 případů. Předtím byl nejvyšší počet smrtí způsobených eutanazií v roce 2017, kdy tímto způsobem zemřelo 6585 lidí. Počty se mírně snížily v roce 2018, kdy byl stíhán za zabití doktor, který provedl eutanazii na pacientce s pokročilou demencí. Byl však shledán nevinným a počty smrtí se opět začaly zvyšovat.¹¹⁴ Navíc si musíme uvědomit, že v Nizozemí lékaři sami nahlašují případy provedení eutanazie. Nemůžeme předpokládat, že lékaři budou vždy všechny případy nahlašovat, zákon v této situaci neposkytuje dostatečnou kontrolu. Reálná čísla tak můžou být mnohem vyšší.¹¹⁵

V roce 2016 se Nizozemská vláda snažila o rozšíření zákona o eutanazii. Nově by pak mohli žádost o asistovanou sebevraždu podat i starší zdravé osoby, které naplnily či dokončily svůj život. Podle vlády tyto osoby již nenacházejí ve svém životě smysl, ztrácejí svou nezávislost a cítí se osamělé.¹¹⁶ Návrh na změnu zákona však neprošel, přesto se jej vláda pokusila prosadit v roce 2020 znovu.

Paliativní péče

Posledním argumentem této kapitoly je paliativní péče. Zastánci tohoto argumentu neuznávají eutanazii jako „dobrou smrt“. Místo toho odkazují na paliativní

¹¹² BENATAR, D. A legal right to die: responding to slippery slope and abuse arguments. *Curr Oncol.* [online] 2011, 18(5), 206–207. [cit. 22.3.2022] Dostupné z: doi:10.3747/co.v18i5.923

¹¹³ Tamtéž

¹¹⁴ BOZTAS, Senay. Highest ever number of euthanasia procedures in 2020. *Dutch news* [online]. 2021 [cit. 22.3.2022]. Dostupné z: <https://www.dutchnews.nl/news/2021/04/highest-ever-number-of-euthanasia-procedures-in-2020/>.

¹¹⁵ VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. s. 61.

¹¹⁶ Assisted dying could be legalised for over-75s who have had 'enough of life'. *Dutch News* [online]. 2016 [cit. 22.3.2022] Dostupné z: <https://www.dutchnews.nl/news/2016/12/assisted-dying-could-be-legalised-for-over-75s-who-have-had-enough-of-life/>.

a hospicovou péčí, jejímž cílem je „*zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevyléčitelnou nemocí.*“¹¹⁷ Právě paliativní medicína je důvodem, proč pacienti neumírají v bolestech, lékaři jsou schopni zbavit člověka bolesti různými analgetiky a sedativy, aniž by ho přitom museli usmrtit. Nemůžeme tudíž považovat eutanazii za jedinou „*milosrdnou smrt*“.¹¹⁸ Místo snahy o legalizaci eutanazie bychom se měli více zaměřovat na zlepšení paliativní péče, aby byla dostupná pro všechny, co ji potřebují.¹¹⁹

Paliativní péče však nedokáže pomoci od veškeré bolesti a nedokáže odstranit ani psychické utrpení člověka. Osobně si myslím, že v takových případech, kdy již paliativní péče nemůže člověku pomoci, měl by dotyčný mít právo zvolit si smrt formou eutanazie či asistované sebevraždy.

¹¹⁷ § 5, odst. 2 písm. h) zákona č. 372/2012 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁸ HŘÍBEK, Tomáš. *Obrana asistované smrti: filozofické argumenty na podporu eutanazie a sebeusmrcení za pomoci lékaře*. Praha: Academia, 2021. Právo - etika - společnost. s. 181.

¹¹⁹ VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. s. 68.

Závěr

Eutanazie je velmi kontroverzní téma, a přestože může poskytnout určitou poslední záchranu trpícím lidem, mnozí s ní z různých důvodů nemohou souhlasit. Na začátku psaní této práce jsem byla zastáncem eutanazie a práva, že by si měl každý o své smrti rozhodnout podle sebe. Ani po dopsání jsem svůj názor velmi nezměnila. Avšak si myslím, že pokud by v budoucnu byl přijat zákon legalizující eutanazii či asistovanou sebevraždu, měla by být nabízena jako poslední možnost. Jako první na řadu by měla přijít paliativní péče a teprve v případě, kdy pacientovi není možno pomoci, bolest nepřestává nebo pokud netrpí fyzicky, ale psychicky, měla by nastoupit možnost zvolit si smrt.

Po vysvětlení základních pojmů v první kapitole následoval pohled na legislativu Nizozemí, Belgie a Švýcarska. Můžeme si povšimnout, že všechny vybrané země postupně se stávají ve věci eutanazie a asistované sebevraždy tolerantnější. Švýcarsko na rozdíl od dvou výše zmíněných států nabízí provedení asistované sebevraždy i občanům jiných států a tato možnost je hojně využívána. Belgie byla první stát zavádějící možnost provedení eutanazie na dětech, což můžeme brát jako určitý první krok k možnosti spadnutí do kluzkého svahu. Oproti tomu Nizozemí sklouzává stále více a osobně si nemyslím, že by měl nizozemský zákon o eutanazii sloužit jako vzor pro státy uvažující o legalizaci.

Za hlavní kapitolu této práce považuji právní úpravu eutanazie v České republice. Nejprve byla rozebrána její úprava v ústavním pořádku a došla jsem k závěru, že v tomto ohledu by případné legalizaci eutanazie nic nebránilo. Upravit by se však musely jednotlivé zákony nižší právní síly. Především by se jednalo o trestní zákoník. Trestní zákoník v současném stavu vylučuje přijetí jak eutanazie, tak asistované sebevraždy. Musela by tedy být přidána privilegovaná skutková podstata, která by stanovovala nižší trestní sazbu pro toho, kdo by provedl usmrcení osoby na její žádost, či beztrestnost v případě splnění zákonem stanovených podmínek. V případě zákona o zdravotních službách by bylo nutné především měnit ustanovení týkající se předem vysloveného přání a jeho nerespektování za podmínek, kdy by přání vedlo k aktivnímu způsobení smrti. Občanský zákoník by především musel změnit výklad ustanovení o nedotknutelnosti člověka, který stanovuje, že se nepřihlíží k tomu, pokud osoba souhlasí s tím, aby jí byla způsobena vážná újma.

Poslední část třetí kapitoly se zabývala návrhy zákonů upravujících eutanazii. Pokud pomineme argumenty proti uzákonění, které jsou uvedeny v kapitole čtvrté, hlavními důvody nepřijetí byla jejich nedostatečná propracovanost. Návrhy zaostávaly již v tak základních věcech, jako je úplné a smysluplné vymezení používaných pojmů. Nesmí chybět ani podrobná formulace subjektů, kteří lidé a za jakých podmínek budou moci podat žádost o ukončení života. Taková osoba by měla být svéprávná a vědoma si rozhodnutí, které činí. Myslím, že nezáleží, zda by osoba trpěla fyzicky či psychicky. Rozhodující by mělo být, že její utrpení je nezvladatelné. Žádost by měla být podána opakovaně s možností ji kdykoliv odvolat. Nutné je také nastavit dostatečné právní záruky proti zneužití. Nemyslím, že by měl být zaveden systém, kdy by lékaři sami oznamovali vykonání eutanazie, jelikož by mohlo docházet k zamlčování. Z mého pohledu by bylo lepší zřídit instituci, která by se zabývala výlučně prováděním eutanazie či asistované sebevraždy. Nad touto institucí by byl vykonáván přísný dozor a všechny žádosti a výsledné zprávy by musely být kontrolovány zvláštní kontrolní komisí. V neposlední řadě by do trestního zákoníku muselo být zavedeno ustanovení, které by řešilo situaci, kdy by eutanazie nebyla provedena oprávněně, a jaká by za takový čin byla udělena sankce. Podmínek, které by bylo třeba splnit, je samozřejmě mnohem více. Uvedla jsem alespoň ty základní, které by měly být splněny v případě přijetí takového zákona.

Poslední kapitola shrnula několik základních argumentů příznivců a odpůrců legalizace eutanazie. Všechny mají svoji váhu a nemůžu říct, že by některé byly důležitější než jiné. Je však jisté, že v současnosti Česká republika není na přijetí takového zákona připravena. Myslím, že je potřeba tuto problematiku nejdříve dopodrobna prodiskutovat, aby i laická veřejnost pochopila všechny klady a zápory možné legalizace eutanazie. Teprve pak můžeme přemýšlet o tom, jestli by bylo vhodné zvolit eutanazii či asistovanou sebevraždu a za jakých podmínek by se prováděly. Musíme však vždy vzít v úvahu, co by bylo nejlepší pro takto těžce nemocné pacienty.

Použité zdroje

Knižní publikace

ČÁP, Juraj, PALENČÁR, Marián, KURUCOVÁ, Radka. *Ľudská dôstojnosť v kontexte smrti a umierania*. 1. vydání. Martin. Osveta, spol. s r.o., 2016. ISBN 978-80-8063-448-3.

CÍSAŘOVÁ, Dagmar, SOVOVÁ, Olga. *Trestní právo a zdravotnictví*. 2., upr. a rozš. vyd. Praha: Orac, 2004, c2000. Studijní texty (Orac). ISBN 80-86199-75-4.

DOLEŽAL, Adam. *Eutanázie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017. ISBN 978-80-200-2687-3.

DOLEŽAL, Tomáš. *Vztah lékaře a pacienta z pohledu soukromého práva*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-24-3.

HŘÍBEK, Tomáš. *Obrana asistované smrti: filozofické argumenty na podporu eutanazie a sebeusmrcení za pomoci lékaře*. Praha: Academia, 2021. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-3102-0.

KREJČÍKOVÁ, Helena. *Ukončování léčby pacienta a trestní odpovědnost lékaře*. Praha: Galén, 2014. ISBN 978-80-7492-167-4.

KUŘE, Josef. *Co je eutanázie: studie k pojmu dobré smrti*. Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2762-7.

LOUČKA, Martin, ŠPINKA, Štěpán, ŠPINKOVÁ, Martina. *Eutanázie: víme, o čem mluvíme?* 2. přeprac. vydání. Praha: Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-88126-08-9.

MAY, William E. *Catholic Bioethics and the Gift of Human Life*. 3rd ed. Our Sunday Visitor, 2013. ISBN 978-1612787022.

MILFAIT, René. *Etické aspekty rozhodování v péči o nevyléčitelně nemocné a umírající: souvislosti lidských práv a náboženských tradic*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2019. ISBN 978-80-88018-24-7.

MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanázie, nebo paliativní péče?* Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1025-0.

PTÁČEK, Radek, BARTŮNĚK, Petr. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4659-3.

SKŘIVANOVÁ-BOŠKOVÁ, Vladimíra. *Eutanázie, nebo "komfort" pro pacienty?: zkušenosti Nizozemí, Oregonu, Švýcarska a dalších*. Praha: V. Bošková, 2012. ISBN 978-80-260-2989-2.

STOLÍNOVÁ, Jitka, MACH, Jan. *Právní odpovědnost v medicíně*. 2. dopl. a přeprac. vyd. Praha: Galén, 2010. ISBN 978-80-7262-686-1.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠPINKOVÁ, Martina, ŠPINKA, Štěpán. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha: Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2.

VÁCHA, Marek. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2575-3.

WAGNEROVÁ; ŠIMÍČEK; LANGÁŠEK; POSPÍŠIL; a kol., *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2012. ISBN 978-80-7357-750

Internetové zdroje

Assisted dying could be legalised for over-75s who have had 'enough of life'. *Dutch News* [online]. 2016 [cit. 22.3.2022] Dostupné z: <https://www.dutchnews.nl/news/2016/12/assisted-dying-could-be-legalised-for-over-75s-who-have-had-enough-of-life/>

BENATAR, D. A legal right to die: responding to slippery slope and abuse arguments. *Curr Oncol*. [online] 2011, 18(5), 206–207. [cit. 22.3.2022] Dostupné z: doi:10.3747/co.v18i5.923

BOZTAS, Senay. Highest ever number of euthanasia procedures in 2020. *Dutch news* [online]. 2021 [cit. 22.3.2022]. Dostupné z: <https://www.dutchnews.nl/news/2021/04/highest-ever-number-of-euthanasia-procedures-in-2020/>

BRADSHAW, Lisa. Dying with dignity: The story of euthanasia in Belgium. *The Bulletin* [online]. 2021 [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: <https://www.thebulletin.be/dying-dignity-story-euthanasia-belgium>

Euthanasia and newborn infants. *Government of The Netherlands* [online]. [cit. 21.2.2022]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>

SAMANTA, Jo. Children and euthanasia: Belgium's controversial new law. *Researchgate* [online]. 2015 [cit. 22.2.2022]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Jo-Samanta/publication/323711449_Children_and_euthanasia_Belgium's_controversial_new_law/links/5db2bf6f92851c577ec26d84/Children-and-euthanasia-Belgiums-controversial-new-law.pdf

Veřejné mínění o interrupci, eutanazii a prostituci – květen 2019. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. 2019 [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4954/f9/ov190617.pdf

Veřejné mínění o interrupci a eutanazii – květen 2008. *Centrum pro výzkum veřejného mínění* [online]. [cit. 20.3.2022]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a775/f9/100798s_ov80610.pdf

Právní předpisy a judikatura

Etický kodex České lékařské komory. Stavovský předpis č. 10 České lékařské komory

Dutch law on Termination of life on request and assisted suicide of April 1st, 2002

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012

Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 1/12 ze dne 27. 11. 2012

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 29. 4. 2002, Pretty proti Spojenému království, stížnost č. 2346/02

Stanovisko vlády k návrhu poslanců Věry Procházkové, Lukáše Bartoně a dalších na vydání zákona o paliativní péči, rozhodování na konci života a eutanazii (sněmovní tisk č. 924)

Stanovisko vlády k návrhu poslanců Jiřího Zlatušky, Radka Vondráčka, Kristýny Zelienkové, Petra Adama, Pavla Čiháka a Vojtěcha Adama na vydání zákona o důstojné smrti (sněmovní tisk č. 820/1)

Swiss Criminal Code of 21st December 1937

The Belgian Act on Euthanasia of May 28th 2002

Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Úmluva o lidských právech a biomedicíně)

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou eutanazie a jejím místem v českém právním řádu. Vymezuje základní pojmy používané v souvislosti s eutanazií. Dále se zabývá úpravou eutanazie či asistované sebevraždy ve vybraných státech, jimiž jsou Nizozemí, Belgie a Švýcarsko. Stěžejní kapitola této práce se zaměřuje na úpravu eutanazie v českém právním řádu. Nejprve hodnotí její úpravu v rámci vybraných článků Listiny základních práv a svobod a poté se zaměřuje na trestní zákoník, občanský zákoník a zákon o zdravotních službách. Poslední kapitola se pak věnuje argumentům používaným v diskuzích o možné legalizaci eutanazie.

Klíčová slova

Eutanazie, asistovaná sebevražda, legalizace eutanazie, eutanazie v České republice, argumenty pro a proti legalizaci eutanazie, eutanazie v zahraničí

Abstract

This bachelor thesis deals with the issue of euthanasia and its place in the Czech legal system. It defines the basic terms used in connection with euthanasia. It also deals with the regulation of euthanasia or assisted suicide in selected countries, such as the Netherlands, Belgium and Switzerland. The main chapter of this thesis focuses on the regulation of euthanasia in the Czech legal system. It first evaluates its regulation within selected articles of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, and then focuses on the Criminal Code, the Civil Code and the Health Services Act. The last chapter then deals with the arguments used in discussions about the possible legalization of euthanasia.

Key words

Euthanasia, assisted suicide, legalization of euthanasia, euthanasia in the Czech Republic, arguments in favour and against euthanasia, euthanasia abroad